

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO

OPRACOWANY NA PODSTAWIE:

1. Rozporządzenia MEN z dnia 14. 02. 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz. U. 2017 poz. 356);
2. Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1915 oraz z 2022 r. poz. 583, 1116, 1700 i 1730);
3. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019 poz. 373);
4. Programu nauczania „Między nami” Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego;
5. Statutu Szkoły Podstawowej nr 26 im. Z. Lubertowicza w Bielsku-Białej.

§1. ZASADY OGÓLNE:

OCENIANIE TO:

- integralna część procesu nauczania,
- proces gromadzenia informacji na temat poziomu wiedzy i umiejętności ucznia,
- wspieranie szkolnej kariery uczniów,
- podnoszenie motywacji uczniów do kształcenia się.

PRZEDMIOTEM NAUCZANIA I OCENIANIA SĄ:

- wiadomości,
- umiejętności,
- komunikacja.

CELE OCENIANIA:

a) ogólny, który przyczynia się do nabycia następujących umiejętności (standardów nauczania):

- czytanie,
- pisanie,
- rozumienie czytanego lub słuchanego tekstu,
- korzystanie z informacji,
- wykorzystanie wiedzy w praktyce.

b) szczegółowe:

1. Ocenianie bieżące, mające na celu monitorowanie rozwoju ucznia, a także:

- pomoc w dostrzeganiu i rozumieniu swoich słabych i mocnych stron, ukierunkowanie do dalszej pracy, przekazanie rodzicom (opiekunom) informacji o postępach ucznia,
- przekazanie nauczycielowi informacji o efektywności jego nauczania, właściwym doborze materiałów, metod i sposobów nauczania,
- przygotowanie do egzaminów i sprawdzianów zewnętrznych (przez stosowanie oceniania kryterialnego).

2. Ocenianie śródroczne i końcoworoczne, mające na celu:

- przekazanie uczniowi informacji na temat jego postępów w nauce języka polskiego,
- dostarczenie nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki informacji na temat poziomu wiedzy i umiejętności ucznia,

- różnicowanie i klasyfikowanie uczniów,
- pomoc nauczycielowi w ewaluacji i modyfikacji procesu nauczania przedmiotu.

O POSTĘPACH W NAUCE UCZEŃ I JEGO RODZICE INFORMOWANI SĄ W FORMIE:

- oceny (stopnia szkolnego),
- oceny opisowej (recenzji prac),
- oceny ustnej (recenzji ustnej),
- **pisemnej – o zagrażającej na koniec semestru lub roku szkolnego ocenie niedostatecznej rodzice są powiadamiani przez nauczyciela lub wychowawcę na miesiąc przed klasyfikacją semestralną (śródroczną i końcoworoczną).**

§2. FORMY SPRAWDZANIA POZIOMU OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

1. **Test diagnozujący**- rozumiany jako obiektywna próba polegająca na wykonaniu przez uczniów różnego rodzaju zadań, ćwiczeń itp., w celu rozpoznania stanu ich wiedzy i umiejętności dla opracowania dalszej drogi postępowania;

Informacje szczegółowe:

- nauczyciel przeprowadza w zależności od potrzeb w ciągu całego cyklu kształcenia;
- jest zapowiedziany co najmniej tydzień wcześniej, z jednoczesnym określeniem przez nauczyciela zakresu i czasu trwania,
- wyniki testu diagnostycznego „po klasie III”/”na wejściu w kl. IV”/ stanowią jedynie diagnozę wiedzy i umiejętności ucznia i nie są podstawą do wystawienia stopnia bieżącego,
- wyniki badania diagnostycznego wiedzy i umiejętności uczniów w dowolnym momencie cyklu kształcenia w określonym obszarze są przeliczane na ocenę bieżącą i wpisywane do dziennika.

2. **Praca klasowa** – rozumiana jako zaplanowane przez nauczyciela dłuższe samodzielne pisemne prace kontrolne uczniów przeprowadzane w szkole podczas zajęć edukacyjnych w celu sprawdzenia ich wiedzy i umiejętności (wg harmonogramu);

Informacje szczegółowe:

- trwa jedną lub dwie godziny lekcyjne;
- obejmuje co najmniej jeden dział programowy;
- zawiera zadania uwzględniające wszystkie poziomy wymagania;
- zapowiedziana jest z tygodniowym wyprzedzeniem wraz z informacją o zakresie, celu, formie i kryteriach oceny;
- poprzedzona lekcją powtórzeniową;
- zamiar przeprowadzenia pracy klasowej nauczyciel odnotowuje w dzienniku lekcyjnym;
- nauczyciel poprawia pracę klasową w ciągu dwóch tygodni i powiadamia ucznia o wystawionej ocenie;
- wyniki prac klasowych są przeliczane na ocenę bieżącą i wpisywane do dziennika lekcyjnego;
- uczeń ma prawo do poprawy, która jest dobrowolna i odbywa się po lekcjach w ciągu tygodnia od rozdania prac, poprawa może nastąpić tylko raz, według warunków określonych przez nauczyciela,
- w przypadku opuszczenia pracy klasowej z krótkotrwałych (do 1 tygodnia) przyczyn losowych uczeń ma obowiązek napisać ją w ciągu jednego tygodnia od dnia powrotu do szkoły, wyjątek stanowi długotrwała choroba (powyżej 2 tygodni) wtedy o terminie poprawy decyduje nauczyciel przedmiotu w porozumieniu z uczniem;
- w przypadku powtarzającej się dwa razy jednodniowej nieobecności w dniu pracy klasowej nauczyciel ma prawo sprawdzić wiedzę i umiejętności ucznia następnego dnia; dotyczy to również zwolnień z lekcji, na której ma się odbyć praca klasowa (sprawdzian, test);
- ocenę otrzymaną z poprawy pracy klasowej wpisuje się do dziennika obok stopnia z poprawianej pracy.

3. **Sprawdziany**- rozumiane jako całogodzinna pisemna praca ucznia mająca na celu sprawdzenie poziomu wiedzy i umiejętności po zakończeniu danego działu tematycznego lub lektury; zostaje zapowiedziany z tygodniowym wyprzedzeniem.

4. **Kartkówka, dyktando** – rozumiane jako krótkie prace pisemne, sprawdzające wiadomości i umiejętności uczniów i obejmujące niewielki zakres tematyczny;

Informacje szczegółowe:

- nie są zapowiadane;
- trwają nie dłużej niż 20 minut;
- nie muszą podlegać poprawie;
- o pisaniu kartkówki przez ucznia w przypadku jego losowej nieobecności lub choroby decyduje nauczyciel;

5. **Odpowiedź ustna** – rozumiana jako krótsza lub dłuższa ustna reakcja ucznia na pytanie skierowane do niego przez nauczyciela;

Informacje szczegółowe:

- oceniając na stopień odpowiedź ustną, nauczyciel bierze pod uwagę:
 - zawartość rzeczową,
 - argumentację (wyrażanie sądów, uzasadnienie),
 - stosowanie języka przedmiotu,
 - sposób prezentacji,
 - umiejętność formułowania myśli,
- ocena z odpowiedzi ustnej może być wyższa niż ocena przyporządkowana poziomowi wymagań,
- krótkie odpowiedzi uczniów, merytoryczna aktywność na lekcji, oceniana jest plusem.

6. **Indywidualna praca pisemna na lekcji** – rozumiana jako samodzielne pisemne rozwiązanie zadania, problemu, odpowiedzi na pytania, opisu itp. podczas zajęć

7. **Praca długoterminowa lub mini projekty, makiety**– rozumiane jako samodzielne działanie lub rozwiązywanie problemu podanego przez nauczyciela, na wykonanie tej pracy uczeń ma wyraźnie określony czas;

Informacje szczegółowe:

- mają jednoznacznie określony przez nauczyciela termin wykonania (minimum tydzień);
- oceniając prace długoterminowe nauczyciel bierze pod uwagę:
 - zrozumienie problemu,
 - zaplanowanie rozwiązania,
 - oryginalność rozwiązania,
 - realizację rozwiązania,
 - zastosowanie posiadanej wiedzy przedmiotowej,
 - sposób prezentacji rozwiązania.

8. **Aktywność na zajęciach edukacyjnych** – rozumiana jako czynne uczestniczenie ucznia w rozwiązywaniu problemu, tematu itp. podczas zajęć;

- oceniana jest znakiem +;
- pięć uzyskanych + pozwala na dokonanie wpisu oceny *bardzo dobry* do dziennika.

9. **Zeszyt, zeszyt ćwiczeń** – rozumiane jako zeszyty, w których uczniowie systematycznie prowadzą notatki, zapisy z lekcji;

Informacje szczegółowe:

- uczeń nieobecny przez dłuższy czas ma obowiązek uzupełnienia w/w zeszytów w terminie 1 tygodnia od dnia powrotu do szkoły,
- sprawdzane są 1 raz w semestrze - na ocenę,
- ocenianiu podlega:
 - zawartość merytoryczna,
 - prawidłowość zapisu,
 - czytelność, estetyka całości,
 - systematyczność,

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA OCENIANIA FORM WYPOWIEDZI PISEMNYCH:

- Każda praca powinna być opatrzona recenzją wyjaśniającą ocenę, podkreślającą zalety pracy i informującą, które elementy należy poprawić.
- Każda forma wypowiedzi jest oceniana według innych kryteriów.
- Punktacja przy ocenie poszczególnych form wypowiedzi pisemnych może być modyfikowana w zależności od potrzeb, poziomu klasy, stopnia trudności pracy oraz indywidualnych możliwości ucznia.

KLASYFIKACJA I OZNACZENIA BŁĘDÓW W PRACACH PISEMNYCH:

rzeczowe (rzech.)

logiczne (log.)

ortograficzne (ort.)

interpunkcyjne (int.)

literowe (graf.)

nie na temat (nt)

słownikowe – wyrazowe (jęz.)

frazeologiczne (fraz.)

fleksyjne, gramatyczne (gram.)

składniowe (skł.)

stylistyczne (styl.)

NIEPRZYGOTOWANIA

Uczeń ma prawo do trzykrotnego w okresie nieprzygotowania się do lekcji – bez podania przyczyny.

Jeżeli nieprzygotowanie wystąpiło z ważnych obiektywnie powodów, nauczyciel może odstąpić od konsekwencji na pisemną prośbę rodzica / opiekuna.

Uczeń po nieobecności trwającej minimum 5 dni (roboczych) ma prawo do kilkudniowego (zależne od długości absencji) okresu na „nadrobienie” zaległości.

§5. KRYTERIA OCENIANIA DZIECI Z DYSFUNKCJAMI

Dysfunkcje, stwierdzone przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną oraz inne ośrodki terapeutyczne, są **obligatoryjnie** respektowane przez nauczyciela, poprzez wdrażanie zaleceń zawartych w orzeczeniach lub opiniach. Nie zwalniają one jednak ucznia z obowiązku opanowania materiału przewidzianego programem nauczania.

W związku z tym nauczyciel w ocenie pracy ucznia powinien:

a) w zakresie prac pisemnych:

- wydłużyć czas przeznaczony na pisanie pracy,
- nie oceniać estetyki pisma (w ramach zalecenia),
- poprawiać, lecz nie uwzględniać w ocenie błędów ortograficznych w dyktandach i pracach stylistycznych,
- pomóc w przeczytaniu tekstu bazowego, poleceń,
- udostępnić dodatkowe słowniki i inne pomoce.

b) w zakresie słuchania i mówienia:

- wydłużyć czas wypowiedzi,
- zadawać dodatkowe pytania ukierunkowujące,
- oceniać merytoryczną wiedzę, a nie formę przekazu informacji,
- umożliwić odpowiadanie bez obecności innych uczniów,
- podkreślać nawet minimalne postępy ucznia.

c) w zakresie czytania:

- zachęcać do czytania,
- sprawdzać znajomość treści, a nie technikę czytania,
- umożliwić czytanie bez obecności innych,
- podkreślać nawet minimalne postępy ucznia.

W pozostałych obszarach nauczania, jeżeli zalecenia nie stanowią inaczej, uczniowie dysfunkcyjni oceniani są wg ogólnych kryteriów.

§6. UWAGI KOŃCOWE

- Nauczyciel zaznajamia uczniów z PSO na początku roku szkolnego oraz na bieżąco udostępnia ten dokument uczniom i rodzicom, jest on również dostępny na stronie internetowej szkoły.
- Roczna ocena klasyfikacyjna obejmuje osiągnięcia uczniów w I i II okresie.
- Uczeń ma prawo przeanalizować ocenę otrzymaną z pracy pisemnej w dniu, w którym zostaje poinformowany o wynikach.
- Nauczyciel ma obowiązek, na prośbę ucznia lub rodzica (prawnego opiekuna), uzasadnić wystawioną ocenę.
- Rodzic w obecności nauczyciela ma prawo wglądu do prac pisemnych swojego dziecka.
- Brak odpowiednich materiałów potrzebnych na lekcję traktowany jest jako nieprzygotowanie do lekcji.
- Wszelkie plagiaty karane są oceną niedostateczną.
- Forma i sposób informowania o postępach i zagrożeniach oceną niedostateczną uczniów jest zgodna ze Statutem Szkoły.
- Końcoworoczna ocena niedostateczna może być poprawiana zgodnie z procedurą określoną w przepisach prawa.
- Nauczyciel w dniu rozdawania sprawdzonych prac podaje do wiadomości uczniów skalę punktową, według której oceniany był sprawdzian (praca klasowa, wypracowanie itp.).
- Dla potrzeb ucznia i rodziców nauczyciel gromadzi przez rok prace sprawdzające, które na prośbę rodziców udostępnia im do wglądu w czasie konsultacji lub zebrań.
- Nie ocenia się ucznia do 3 dni po dłuższej, trwającej co najmniej dwa tygodnie, usprawiedliwionej nieobecności w szkole;
- Uczeń zawsze może zwrócić się do nauczyciela o pomoc i wsparcie.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VII

niedostateczny

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VII

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słucha nagrania wzorcowej recytacji
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu
- rozumie polecenia
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników
- określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinię i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi dostrzega różne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, felieton
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym dostrzega symbole i alegorie w tekstach kultury zna terminy adaptacja filmowa i adaptacja teatralna wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator)
- zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w

ramach różnych projektów grupowych

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchania wypowiedzi
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje
- wypowiada się na temat
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji przygotowuje wywiad streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście
- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty
- wygłasza z pamięci tekst poetycki

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- w i e , czym jest błąd językowy
- ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są w y r a z p o d s t a w o w y i p o c h o d n y, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły nie z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie)

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Kształcenie literackie i kulturowe **SŁUCHANIE**

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu wskazuje podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie rozróżnia takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości rozumie znaczenie terminów realizm i fantastyka odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego tekście
- samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich źródłach, sporządza prosty przypis
- wyszukuje informacje w indeksie i przypisach rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej analizuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
- zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów, rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów
- redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji
- recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- dostrzega błędy językowe i potrafi je skorygować
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głosem a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są w y r a z p o d s t a w o w y i p o c h o d n y, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły nie z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie)

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym
- określa funkcję przeczytanego tekstu interpretuje tytuł utworu
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanych tekstach, w tym w satyrze
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej
- odczytuje sensory przenośne i symboliczne w odbieranym tekście

MÓWIENIE

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- aktywnie uczestniczy w dyskusji wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej
- pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnie dobranymi przykładami
- dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad, wykorzystując zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki w tekstach własnych
- wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- recytuje tekst poetycki, interpretacje głosowo z uwzględnieniem tematu
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
- dokonuje korekty tworzonych tekstów
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głosem a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyrazy podstawowe i pochodne, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły nie z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie)

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii
- interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultury

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich, próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie, krytycznie,
- rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów
- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe
- odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawkę z tezą lub hipotezą

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstwy stylistycznej tekstu
- świadomi stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych
- odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania

wzorcowej recytacji

- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski
- interpretuje głośowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu, w tym rozprawkę z hipotezą ; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem
- redaguje dłuższe formy wypowiedzi
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach